

NVE
Konsesjonsavdelingen
Postboks 5091, Majorstua
0301 Oslo

E-CO Energi AS
Postboks 1050 Sentrum
0104 Oslo
halvor.halvorsen@e-co.no
Telefon: 24116511
Mobil: 97505051
Telefaks: 24116501
Org. nr: NO 976 894 677 MVA

www.e-co.no

Att.: Jakob Fjellanger

Dato: 8. oktober 2018

Vår ref.: VU/HKH/Uste

Side 1 av 13

Reguleringen av Uste- og Hallingdalsvassdraget – regulantens kommentarer til høringsuttalelsene til revisjonsrapport

Det er gjennomført høring av revisjonsrapport for Uste- og Hallingdalsvassdraget. På vegne av regulanten Foreningen til Hallingdalsvassdragets Regulering (FHR) ønsker E-CO Energi AS (E-CO) å komme med en del kommentarer til de høringsuttalelsene som er kommet til høringen av revisjonsdokumentet datert 8. mai 2018.

Sammendrag

FHR/E-CO og vertskommunene har i fellesskap kommet fram til en revisjonsrapport med forslag til endringer i vilkårene. I rapporten kommer det klart fram på hvilke tema partene er enige og uenige. Høringssvarene fra kommunene gjenspeiler partenes syn i revisjonsrapporten.

Vassdragene i Uste- og Hallingdal har vært regulert i lang tid, og reguleringene er blitt en tilvant situasjon for naturmiljøet, kulturlandskapet og brukerinteressene, herunder næringsliv og reiseliv. Utviklingen for friluftslivet og reiselivet i berørte kommuner har vært god og vist vekst til tross for reguleringen. Etter regulantens syn har ikke reguleringen vært til hinder for denne gode utviklingen for friluftslivet, reiselivet eller næringslivet for øvrig.

Det er avgjørende viktig for regulanten at nye vilkår ikke svekker reguleringens fleksibilitet og frihet til tapping etter samfunnets behov – både for flomdemping og kraftproduksjon.

De fleste høringsparter er tilfreds med revisjonsdokumentet. Enkelte forslag som er reist er i strid med norsk lovgivning og vannforvaltningsplanen for Vest-Viken.

Etter høringsrunden mener regulanten at revisjonsrapportens konklusjoner på nye vilkår kan opprettholdes.

Fra NVE har regulanten mottatt 13 høringsuttalelser fra følgende:

1. Hol kommune
2. Ål kommune
3. Gol kommune
4. Fylkesmannen i Buskerud
5. Buskerud fylkeskommune
6. Statens vegvesen Buskerud
7. Villreinnemda for Nordfjella og Fjellheimen
8. Nordfjella og Fjellheimen Villreinnemd (fra 2015)
9. Villreinnemda for Hardangeviddaområdet
10. Søndre Rødungen fiskesameige
11. Strandafjorden fiskegarlag
12. Norsk Ornitologisk Foreining (NOF)
13. Tor Dalevold

Generelt

FHR/E-CO viser til at revisjonens hovedmålsetting er miljømessig forbedring. Dette er i Energimeldingen, Meld. St. 25 (2015-2016) *Kraft til endring*, omtalt som følger: «Hovedformålet med en revisjon vil være å bedre miljøforholdene ved å bringe konsesjonsvilkårene mer i tråd med dagens vilkår. Dette må avveies mot formålet med konsesjonen, som mer kraftproduksjon. Revisjon vil innebære en modernisering av konsesjonsvilkårene.» Revisjon kan ikke gripe inn i selve konsesjonen eller forutsetningene for konsesjonen.

FHR/E-CO viser til Energimeldingen og omtalen av vannkraft under del I *Norges utgangspunkt*, del II *Perspektiver for energisystemet* og del III *Energipolitikken mot 2030*. Det fremheves flere steder at den store regulerbare vannkraften fortsatt vil være «ryggraden i energisystemet vårt», og at det er av stor betydning for kraftsystemet vårt at «vannkraften som allerede er bygd ut opprettholdes og videreutvikles». Det påpekes videre at regjeringen vil legge til rette for miljøforbedringer i utbygde vassdrag, men at de miljøforbedringer som kan oppnås må veies opp mot tap i utslippsfri kraftproduksjon, reguleringsevne og flomkapasitet, jf. kapittel 15. Det vises til at vannkraften og dens reguleringsevne vil få større betydning for kraftsystemet i fremtiden, idet det forventes at behovet for reguleringsevne og fleksibilitet vil å øke. Regjeringen vil derfor i større grad vektlegge evnene til å produsere når behovet er størst.

Av Energimeldingen fremgår det videre at regjeringen legger opp til at vektlegging av flomdempende effekt blir enda viktigere i fremtidig konsesjonsbehandling, jf. kapittel 15.2.5 «*Potensialet for flomdemping ved nye og eksisterende reguleringer*». Det fremgår videre: «*Flomdemping blir et sentralt tema ved revisjon av eldre reguleringskonsesjoner. I mange av disse sakene er det interessenter som ønsker magasinrestriksjoner av hensyn til natur, miljø og friluftsliv. Effekten på flomdempingskapasiteten vil variere fra sak til sak, men må tillegges betydelig vekt. Å ivareta den flomdempingskapasiteten som allerede finnes i reguleringsmagasinene vil være viktig.*»

Disse føringene er spesielt viktige for reguleringen av Uste- og Hallingdalsvassdraget, da reguleringen har stor betydning for flomdemping, kraftproduksjonen er høy og at kraftverkene er viktige for kraftsystemet.

FHR/E-CO viser også til Klima- og miljødepartementets godkjenning av regional plan for vannforvaltning i vannregion Vest-Viken for perioden 2016–2021. Det fremgår her at magasinrestriksjoner «i begrenset grad vil gi en målbar økologisk forbedring». Og videre: «Bruk av magasinrestriksjoner vil ha betydning for kraftproduksjon og reguleringsevne. Det vil også ha konsekvenser for muligheten til å oppnå miljømål på nedstrøms elvestrekning. I tillegg har magasinene ofte viktige funksjoner for flomdemping, forsyningsikkerhet og brukerinteresser. Disse hensynene er imidlertid vanskelig å vurdere opp mot økologiske forbedringer.»

I vedlegg 2 og 3 til planen er det satt opp lister over vassdrag hvor det kan vurderes slipp av minstevannføring med krafttap og hvor det kan vurderes miljøtiltak som ikke nedfører krafttap. På side 12 heter det: «For de vannforekomster hvor det i medhold av godkjenningen ikke er forutsatt tiltak, endres miljømålet til dagens tilstand ved denne godkjenningen. Dagens tilstand er lik godt økologisk potensial (GØP) dersom alle realistiske tiltak er gjennomført og vannforekomsten har et fungerende økosystem.» og videre på side 13: «For bekkeinntak er det generelt ikke positiv nytte/kost ved å slippe vann. Disse gis derfor i hovedsak unntak fra miljømålet "god tilstand" etter vannforskriften § 10, og det settes mindre strenge miljømål.»

Energimeldingen og vannforvaltningsplanen for Vest-Viken viser at sektormyndighetene skal være svært varsomme med å svekke kvalitetene til utbygde magasiner og kraftverk. Miljømålene som er vedtatt i vannforvaltningsplanen er tilpasset styringssignalene i Energimeldingen. FHR/E-CO ser behov for å presisere at en vilkårsrevisjon ikke er en omkamp om selve tillatelsen, at lista ligger høyt for å pålegge regulanten nye tyngende vilkår, og at det skal kunne påvises konkrete miljøulemper som kan bøtes på dersom nye vilkår skal kunne fastsettes.

Konkrete kost-nytte-vurderinger skal ligge til grunn for nye vilkår. Det må kunne påvises kvantitative fordeler og med stor grad av sikkerhet at nye vilkår vil kunne forbedre forholdene for miljøet ved innføring av strengere vilkår til eksempelvis minstevannføring og magasinrestriksjoner.

FHR/E-CO har sammen med kommunene utført slike vurderinger for å komme fram til felles løsninger. Kommunene har hørt private interesser i prosessen. Høringen viser at vertskommunene er tilfreds med prosessen og de konklusjoner man har kommet fram til i fellesskap. I det følgende kommenteres særlig viktige innspill.

Miljødesign - tiltak knyttet til standard naturvilkår

Hol kommune er opptatt av at reguleringen har ført til omfattende gjengroing og nedslamming i terskelbassengene nedstrøms Ustaoset. Flere terskler trengs å «strammes opp», og det må lages flere nye terskler/høler på strekningen Ustaoset – Strandafjorden for å bedre forholdene for fisk, fiske og friluftsliv. Kommunen mener det må utarbeides en god plan for miljødesign med tidsplan for utførelse. Regulanten er enig i dette, og en plan for miljøtiltak som vist til i revisjonsrapportens vedlegg 5 skal omfatte de strekninger som Hol kommune er opptatt av.

Hol kommune er videre opptatt av ørekyte, hvor det sies at ørekyt har med svært stor sannsynlighet blitt satt ut sammen med ørret som regulanten er pålagt og sette ut i forbindelse med konsesjonspålegget. Regulanten må derfor pålegges tiltak for å begrense

skaden ørekyten gjør. I 2015-16 ble det gjennomført prøvafiske i de regulerte innsjøene knyttet til Usta kraftverk. I tillegg ble Ustedalsfjorden undersøkt. LFI ved Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo, har vært ansvarlig for gjennomføring og rapportering. Rapporten er vedlagt revisjonsdokumentet. Ørekyte er ikke trukket frem som et problem som krever tiltak. LFI peker på at det i enkelte innløpsbekker kan gjøres biotopforbedrende tiltak for å bedre naturlig rekruttering, samt at tilslamming av gyteplasser kan være et problem i Ustedalsfjorden. Utover det, er det utsetting av ørret som er tiltaket som anbefales.

Gol kommune mener planen for miljøtiltak i revisjonsdokumentet vil sikre bedre forhold for fisk/fiske og reiseliv/friluftsliv/rekreasjon. Regulanten er enig i dette.

Ål kommune peker på – i tråd med enighet mellom regulant og kommune:

- Videre vurdering av tiltak for å bedre forholdene for fiske i Strandafjorden.
- Arbeidet med miljødesign må prioriteres. Ål kommune legger spesielt vekt på følgende tiltak:
 - o Tiltak mot gjengroing i Tingvollfjorden og i Oppsjø.
 - o Bygging av terskler i utløpet av Langevannsbekken i Rødungen, samt tiltak for å bedre vilkårene for gyting i tre bekker i Rødungen.
 - o Oppgradering av tersklene i Hallingdalselva.

Detaljert prioritering og omfang vil gjennomføres på bakgrunn av kunnskapsgrunnlaget; de vises til vedlegg 5 i revisjonsdokumentet.

Fylkesmannen i Buskerud mener at det må tilrettelegges med biotopiltak i Rødingsåne mot Numedal, basert på restvannføringen, og viser til standardvilkårene.

FHR/E-CO mener at vassdraget ikke er med i vedlegg 2 eller 3 i vannforvaltningsplanen og vil alltid måtte defineres som MSM. Vassdraget er så naturlig som mulig ut fra dagens vannføring, og biotopiltak her vil kunne endre på en etablert naturtilstand.

Krav om minstevannføring

Tor Dalevold mener at kravet til minstevannføring må gjelde partiet av elva som kan tørke inn (nedstrøms Flomparken). Bildene han vedlegget viser at anleggstiltak også er utført denne sommeren, og slike tiltak har trolig tidligere bidratt til å drenere elvebunnen og til tørrlegging.

FHR/E-CO foreslår at vannføringen måles ved parken da dette enkelt kan etableres der. En utprøving og evaluering av reglement for minstevannføring over en 5-årsperiode som foreslått på side 51 i revisjonsdokumentet, vil vise om tiltaket er tilstrekkelig for å hindre tørrlegging av Rukkedøla ned til Hallingdalselva. Det er imidlertid umulig for en regulant å ta ansvar for tiltak i elva som kan medføre eller bidra til drenering av den, jf. bildene til Dalevold.

Fylkesmannen i Buskerud mener at det må innføres alminnelig lavvannføring i bekkinntakene/sideelvene som er berørt: Votna, Lya, Dokkelvi og Ridøla.

FHR/E-CO har undersøkt potensialet for gyting og oppvekst for fisk i samløpene for bekkene med hovedelva, og funnet at potensialet er svært lite på grunn av korte strekninger, gamle flomforbygningsinngrep og svært grovt substrat. Gjennom felles faglige vurderinger og befaringer og gjennom forhandlinger med vertskommunene har vi kommet til at det gir en mye bedre kost-nytte effekt av å bruke ressursene på miljødesign i hovedvassdraget. Potensialet for å forbedre oppvekstforhold og rekruttering i selve Hallingdalselva er mye større enn i sidebekkene. Vannforvaltningsplanen for Vest-Viken åpner ikke for innføring av

krav til minstevannføring i bekkeinntakene da disse er definert med miljømål MSM og heller ikke er tatt med i vedlegg 2 eller 3 i planen.

Inntak	Areal	Alm. lavvf. (l/s·km ²)	Alm. lavvf. (l/s)	Slipp Mm ³ /år	Slipp GWh/år
Votna	148,0	0,9	133	4,2	2,89
Lya	134,2	1,1	148	4,7	3,20
Ridøla	45,3	0,9	41	1,3	0,85
Dokkelvi	61,1	0,8	49	1,5	1,02

Tabellen viser krafttapet ved slipp av minstevannføring hele året tilsvarende alminnelig lavvannføring fra inntakene i *Votna*, *Lya*, *Dokkelve* og *Ridøla*. Tapene er oppgitt separat for hvert enkelt slippunkt. Det er antatt at det alltid er nok vann til å tilfredsstille kravet. Det er kun i tørre perioder kravet ikke kan innfris. Samlet krafttap er i størrelsesorden 8 GWh/år, noe som representerer en nåverdi på over 50 MNOK for samfunnet. Virkningen vil være tapte inntekter for stat, kommune og kraftverkseier. Miljøgevinsten er meget begrenset.

Hol kommune har omtalt temaet minstevannføring:

Dagens minstevannføring forbi Geilo bru er 200 l/s. Dette er altfor lite i forhold til estetikk, fisk, fiske og friluftsliv. Gjennom flere års observasjoner av forskjellige vannstander, mener *Hol kommune* at en minstevannføring på 2 m³/s om sommeren er et minimum for å gi akseptable vilkår. Det er også viktig å ivareta en viss minstevannføring helt fra dam *Ustaoset*, samt sørge for en viss minstevannføring forbi Geilo i perioden frem til *Ustevann* når kote 982,3 m. slik at vann kan slippes gjennom dammen.

En vintervannføring på 0,3 m³/s vil kunne ivareta økologien i vassdraget om vinteren.

Holselva ned mot *Strandafjorden* har vært stengt for fiske på grunn av lite vann sommeren 2018. En bedre vannføring forbi Geilo vil også kunne bedre slike forhold for fremtiden.

Regulanten mener at *Hol kommunes* vedtak er i tråd med framforhandlet løsning i revisjonsrapporten.

Hol kommune framhever også at: Geilo renseanlegg ligger nedstrøms Geilo med utslipp etter samløp med elva *Bardøla*. Det er viktig at elva har tilstrekkelig minstevannføring i fremtiden som resipient, slik at dette ikke setter begrensninger på en fremtidig utvikling av Geilosamfunnet!

Regulanten mener at det ikke har kommet fram ny informasjon som tilsier andre konklusjoner enn det som står i revisjonsdokumentet på side 44 om *Usteåne* nedstrøms renseanlegget som resipient.

Krav om magasinrestriksjoner

Fylkesmannen i Buskerud ønsker nye magasinrestriksjoner i *Rødungen* og mener at det finnes en nedre grense på vannivået om sommeren i dagens vilkår på kote 947,9. Denne grensen er ukjent for FHR/E-CO. Vi opererer med LRV på kote 943,9. Regulerings høyden er 13,5 m. Fylkesmannens krav om å holde magasinet på et nivå høyere enn kote 947,9 i sommersesongen kan ikke innføres av flere årsaker, bl.a. avhengigheten av tilsiget og tappingen.

Forslagene endrer på selve konsesjonen og svekker reguleringssonen, og kan ikke tas til følge. Forslaget står også i motstrid til godkjent vannforvaltningsplan for Vest-Viken. Myndighetene har ikke rett til å endre på selve konsesjonen og dens reguleringsgrenser, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-92) side 47. Restriksjoner som umuliggjør utnyttelse av reguleringen er det ikke adgang til gjennom revisjon.

Søndre Rødungen Fiskesameige er pkt 1) opptatt av at hytteutbygginga ved Rødungen på Sangerfjell bør ha betydning for prioriteringen mellom Ustevatn og Rødungen mht oppfylling. Pkt 2) ønsker de å justere LRV fra 943,9 m.o.h. til 946,9 m.o.h., i tillegg ønsker de oppfylling til HRV innen 1. juli. Pkt 3) handler om estetiske forhold ved erosjonssonen.

FHR/E-CO mener at forslaget i revisjonsrapporten om tidlig overføring fra Ustevatn til Rødungen gir en mer balansert utvikling (fordeling av ulemper) enn med dagens manøvreringsreglement. FHR/E-CO og vertskommunene har i fellesskap kommet fram til en løsning til vilkår begge parter kan leve med. FHR/E-CO vil påpeke at forslagene til Søndre Rødungen Fiskesameige ikke er lovlige å fastsette i nye vilkår, fordi de er for strenge: Forslagene endrer på selve konsesjonen og svekker reguleringssonen, og kan ikke tas til følge. Forslaget står også i motstrid til godkjent vannforvaltningsplan for Vest-Viken. Myndighetene har ikke rett til å endre på selve konsesjonen og dens reguleringsgrenser, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-92) side 47. Restriksjoner som umuliggjør utnyttelse av reguleringen er det ikke adgang til gjennom revisjon.

Ål kommune peker på tiltak innen manøvrering der det er enighet mellom Ål kommune og FHR/E-CO:

- Tidligere oppfylling av Rødungen med overføring av minst 15 millioner m³ vatn fra Ustevatn når tilsiget i Ustevatn stiger over 40 m³/s og i situasjoner hvor vannstanden i Ustevatn er over kote 978 og tilsigsprosenten i snitt for de kommende 10 døgn er minst 150 % over normalen.

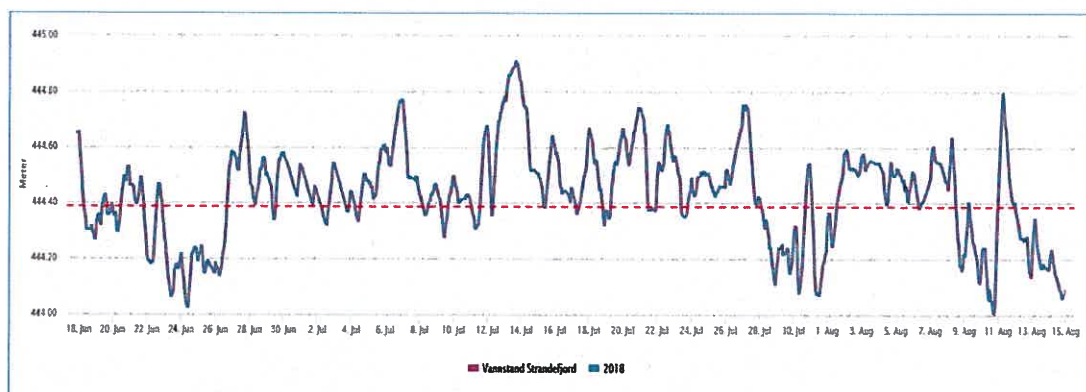
Ål kommune er ikke enig i regulantens syn på magasinrestriksjoner i Strandafjorden. Ål kommune vil:

- Unngå «nattkjøring» i Strandafjorden i tidsrommet fra midten av juni til første august.
- Holde Strandafjorden over kote 444,4.

Også Strandafjorden fiskeeigarlag gjentar sine forslag om nattkjøring og magasinregulering av Strandafjorden, samt utarbeide ei nettside der grunneier kan for informasjon om framtidig kjøremønster.

I sommer har E-CO forsøkt å holde vannstanden over ca. kote 444,4 m.o.h. Sommerens kjøring vises i figuren på neste side:

Figuren viser at vi over en lengre periode fra slutten av juni til slutten av juli 2018 har klart å holde fjorden relativt stabilt med pendling rundt og over kote 444,4 m.o.h. Det vises til vår kommentar på side 46 i revisjonsdokumentet om å forsøke å holde vannstanden i Strandafjorden høyere uten at det går ut over driftsfleksibiliteten.

Godkjent vannforvaltningsplan for Vest-Viken tillater ikke innføring av magasinrestriksjoner som svekker reguleringsevnen. Myndighetene har ikke rett til å endre på selve konsesjonen og dens reguleringsgrenser, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-92) side 47. Restriksjoner som umuliggjør utnyttelse av reguleringen er det ikke adgang til gjennom revisjon.

Det har ikke kommet fram nye opplysninger, og FHR/E-CO viser til vår omtale på side 46 i revisjonsdokumentet. For øvrig er det ikke mulig og heller ikke aktuelt å vise allmennheten E-COs planer for framtidig kjøremønster og manøvrering av Strandafjorden.

Fylkesmannen i Buskerud kommenterer reguleringen av Strandafjorden, og konkluderer med at garnfiske er et forhold mellom regulant og grunneiere.

Økonomiske krav

Ål kommune ønsker:

- Ål kommune ønsker høyere konsesjonsavgifter, at de blir hevet til «dagens nivå».
- Ål kommune ønsker nytt nærings- og miljøfond for å bøte på skader som ikke er innenfor standardvilkår.

Gol kommune krever at konsesjonsavgiftene oppjusteres til maksimalt nivå, og at det som vilkår for revidert konsesjon fastsettes et miljø- og næringsfond for kommunen.

Hol kommune mener at det etter reguleringen er det mange skader og ulemper av miljømessig karakter som ikke lar seg rette opp. Hol kommune mener regulanten må pålegges å opprette nytt fiskefond og næringsfond som tilsvarer dagens nivå for å avbøte disse ulemper og skader. Og videre: Ved en revisjon mener Hol kommune at alle reguleringsavgifter og kompensasjoner må oppjusteres til dagens nivå.

Som omtalt i revisjonsrapporten side 48 mener FHR/E-CO at økonomiske forhold ligger utenfor revisjonsinstituttet. Vi viser til at det er gitt særskilte regler om justering av konsesjonsavgifter og endringer av grunnlaget for beregning av konsesjonskraft, jf. forskrift om justering av konsesjonsavgifter, årlige erstatninger og fond mv. i medhold av vassdragslovgivningen.

Det vises for øvrig til NVEs revisjonspraksis, f.eks. Vinstra-innstillingen, der NVE uttaler at «*økonomiske vilkår primært skal holdes utenfor revisjonsprosessen*». I Vinstravedtaket fulgte OED opp NVEs standpunkt og stadfestet at hovedmålsettingen ved revisjon er miljømessig forbedring, og at økonomiske vilkår, herunder vilkår om konsesjonsavgifter og konsesjonskraft, skal holdes utenfor revisjon.

FHR/E-CO mener at alle økonomiske krav må avvises. Partene er enige om å være uenige på dette punktet.

Om flom og flomdemping

Hol kommune nevner at det er spesielt viktig å unngå skadeflom i vassdraget, og noterer at tidlig oppfylling av magasinene er viktig for miljø og estetikk. Dette må dog ikke gå på bekostning av flomfare som beskrevet i dokumentet. Med bakgrunn i fremtidens klimaprognoser og simuleringer, er man kommet frem til omforente forslag i dokumentet som minsker flomfaren.

Statens vegvesen ser det som positivt at vilkårene for flomdemping blir bedre i vassdraget ned til Drammensfjorden.

Fylkesmannen i Buskerud støtter betraktningene rundt flomdemping i vassdraget. Fylkesmannen støtter muligheten for å overskrive HRV i Ustevatn.

De forslagene som foreligger forbedrer muligheten for å dempe flommene i vassdraget noe. Alle høringsparter som uttaler seg om temaet er enige i vilkår for bedre flomdemping slik vi leser det. Reguleringsmyndigheten er spesielt tilfreds med at ingen høringsparter er uenige i å fjerne vilkårene for høyeste flomvannstand i magasinene. Det er viktig å fjerne dette vilkåret på grunn av hensynet til flomdemping i ekstreme situasjoner.

Om fugl og biologisk mangfold

Norsk Ornitologisk Forening (NOF) har avgitt en fyldig rapportering om fuglearter i ulike lokaliteter i reguleringen. NOF mener at «*det finnes en sannsynlighet for at tiltaket (økt krav til minstevannføring) vil gi bedre næringsgrunnlag for insekter i vassdraget nedenfor og dermed også for fugl og fisk*».

NOF reiser en del påstander om utvasking av bunnsedimenter, endring av siktedybde, slamavsetninger i vassdraget, gjødsling mm som medfører eutrofiering og gjengroing.

FHR/E-CO vil nevne at vassdraget er sterkt påvirket av brevann i store deler av forsommeren. Det er bevist at sedimenteringen i Ustevatn er minimal (noen mm) over reguleringsperioden. Det er derfor ingen ting som tyder på økt utvasking av bunnsedimenter mm i Ustevatn; nedtappingen av Ustevatn går gradvis over hele vintersesongen.

Villrein

Det er påpekt at villrein har fått lite omtale i revisjonsdokumentet for Uste-Nes reguleringen. Det stemmer for så vidt, men det er ikke uten grunn. Uste-Nes reguleringen starter ved vannmagasinet Ørteren som ligger vest i Hol kommune, og i nord i Finsevann i Ulvik kommune. Fra de øverste reguleringene renner vannet ned til Nygårdsvatnet/Bergsmulden og så videre til Sløtfjorden og til slutt Ustevatn. Fra Ørteren ledes vannet i tunell til Hol kommunes kraftverk i Ørteren og avløpet fra kraftstasjonen går ut i Ustevatn.

I arbeidet med revisjonsdokumentet har E-CO støttet seg på de forskningsarbeider som NINA har gjennomført i området. Dette har vært arbeider knyttet til både Hardangervidda og Nordfjella. E-CO har også benyttet informasjon fra regional plan for Nordfjella og for Hardangervidda.

Området ved Ørteren-Lægreidvann er ytterkanten av Hardangervidda villreinområde, men er ikke nevnt som et spesielt viktig område i planene som omhandler villrein. I kapittel 5 i planen for Hardangervidda omtales leve- og trekkområdene for villrein, og her er ikke det

aktuelle området tatt med. I kapittel 5.6 er infrastruktur omtalt, men her er det, med rette, samferdsel som får oppmerksomhet. I kapittel 7 beskrives det som kalles konkurrerende arealbruk. Samferdsel og menneskelig ferdsel, fritidsbebyggelse og reiseliv er de faktorene som trekkes frem som de viktigste faktorene som påvirker villrein.

I den regionale planen for villrein i Nordfjella er heller ikke dette området nevnt som viktig. De viktige trekkveiene for utveksling mellom Nordfjella og Hardangervidda ser ut til å ligge lengre nord, noe begge planer trekker frem.

På bakgrunn av denne kunnskapen var det ikke naturlig å omtale villrein som et viktig tema i revisjonsrapporten for Uste-Nes reguleringen. Dette var regulant og Hol kommune enige om.

Annen bruk av området

I en av rapportene fra RV-7 prosjektet (NINA rapport 131) omtales trekkveiene for villrein, og i tidligere tider var det sannsynligvis trekkveier langs hele RV7 på strekningen Ustevatn – Sysenvatn. De østlige trekkveiene har ifølge rapporten nesten gått ut av bruk, og dette tilskrives den generelle utbyggingen og innsnevring av potensielle trekkpassasjer.

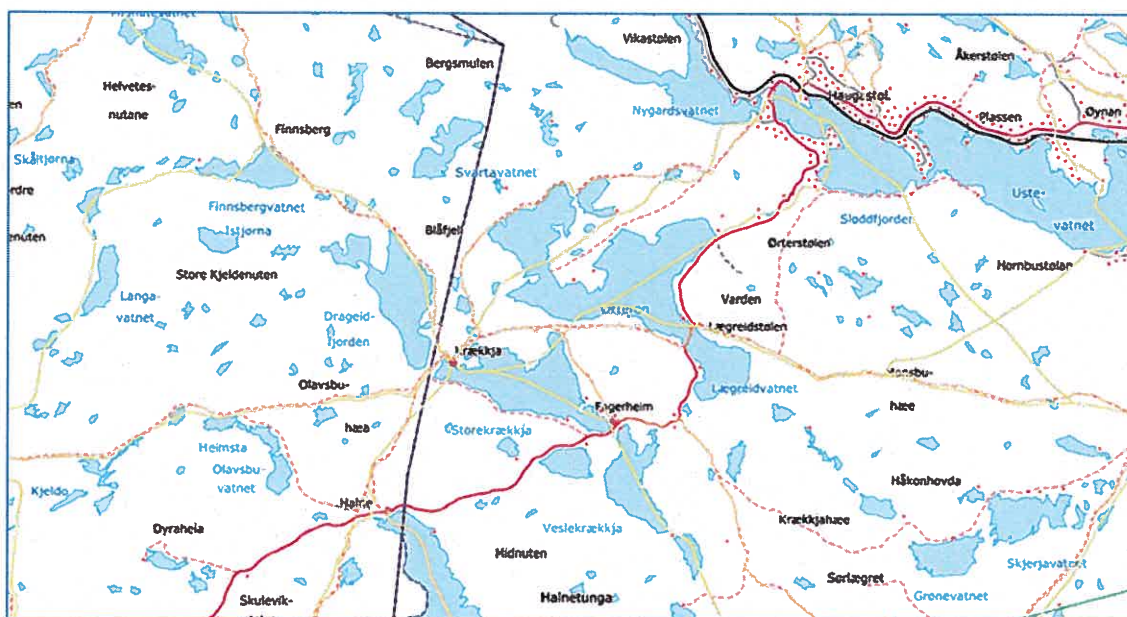
Bruken av fjellet har endret seg mye siden Uste-Nes reguleringen ble ferdigstilt. Dette beskrives godt i begge regionplanene for villrein, men området rundt Ustevatn og Haugastøl er kanskje et av de områdene hvor bruken har økt mest. Hol kommune er et av Norges mest attraktive hytteområder, og utviklingen i antall hytter, men også bruken over året har økt. Dette gir økt bruk av utmarka, og fjellområdene rundt Haugastøl – Geilo har et stort nettverk av skiløyper og fotruter.

I tillegg til at antallet hytter og hotellsenger har økt siste 20-30 år, er det også en trend at man bruker hyttene mer og i deler av sesongen hvor det var relativt lite bruk tidligere, eksempel vis senhøstes og senvåren og at man er lengre på hytta enn før (flere «langhelger») når man er der.

I tillegg har nye aktiviteter kommet til. En av de aktivitetene som er relativt nyetablert er Snow-kiting, og Haugastøl Norway er en turistdestinasjon som satser mye på denne type aktiviteter og beskriver området rundt Haugastøl slik: *"Haugastøl is widely recognized as one of the best spots in the world for snowkiting. The Hardangervidda mountain plateau offers huge areas and stabile wind conditions throughout the entire winter"*. (Kilde: <https://www.haugastol.no/en/snowkiting>).

Det arrangeres også sledehundturer i Haugastøl-området eller inne på Hardangervidda. Noe av det som finnes av organiserte turer ligger ute på: <https://www.cloud-booking.net/geilo365/index.htm>

Bruken av fjellet til ulike fritidsaktiviteter er positivt og bidrar til økonomisk aktivitet i lokalsamfunnet, men har en innvirkning på villreinens bruk av ulike områder.

Figuren viser kart som viser området rundt Ørteren med veger (rød linje, RV7), stier (stiplet rød og gul linje) og skiløyper (grønn linje). I tillegg kommer lokale skiløyper, spesielt i området mellom Ustevatn og Ørteren-Lægreid-Monsbuhæ.

Bruken av turstier (DNT-stiene), DNT-hyttene og skiløyper er omfattende i det aktuelle området. Kartet i figuren viser plasseringen av løypene (kartgrunnlaget fra Statens kartverk), DNT-hyttene og RV7 i området rundt Ørteren. Det ligger 3 populære betjente hytter i området som danner knutepunkt for løyper og stier i området (Halne, Krækkja og Fagerheim). Ørteren ligger innimellom alle disse påvirkningene, og E-CO mener det ikke er mulig å skille effektene av de ulike påvirkningene fra hverandre.

I NINA-rapport nr. 634 skriver de på side 47 - om utvekslingsområdet mellom Hardangervidda og Nordfjella: Trekket blir i «større eller mindre grad» påvirket/hindret av jernbanen og Rallarvegen (fra Haugastøl til Finse og videre til Myrdal. På side 48 omtales et fangstanlegg ved Ørteren fra eldre tider som et bevis på at det var trekk i området. Det blir ikke diskutert årsakene til dette, men samferdsel og den endrede bruken av området er åpenbare forklaringer sett i lys av hva som er benyttet som forklaring på endret bruk ellers i denne rapporten (se eksempelvis figurene på side 59 i samme rapport) og i andre arbeider og planer. I ulike rapporter og i de regionale villreinplanene vises det til gamle fangstinnretninger for å forklare villreinens områdebruk i tidligere tider. Det er interessant, men å bruke disse data for å vise hvilke trekkruter villreinen kunne hatt blir feil siden man da ikke tar inn over seg den fundamentale endringen i bruken av fjellet siden innretningene ble laget og nåtid.

Villreinens bruk av området langs RV7 er bla. oppsummert i NINA rapport nr. 131. Rapporten er fra 2006, men hovedtrekkene knyttet til bruk av området er sannsynligvis fremdeles korrekte. I kapittel 3.3.4 og i de følgende kapitlene er dette beskrevet og figur 21 på side 50 er interessant i det den viser hvordan GPS-merket villrein unngår områdene langsmed RV7.

E-CO mener at det ikke er belegg for å hevde at «kraftutbygging har hatt stor betydning for villreinen sin bruk av leveområdet» i denne sammenhengen (Uste-Nes). Villreinemnda for Hardangervidda sin oppsummering av problemstillingen «Det er sannsynlig at oppdemminga av Ustevassdraget har hatt en negativ innvirkning på villreinens bruk av den nordlige delen av Hardangervidda» er en påstand som det dermed er dårlig med grunnlagsdata for å hevde.

Ved revisjon vil det ikke være adgang til å endre selve konsesjonen, herunder LRV og HRV. Restriksjoner som umuliggjør utnyttelsen av reguleringen er det ikke adgang til å pålegge gjennom revisjon. Det vises til Ot.prp. nr. 50 (1991-92) side 47.

Buskerud fylkeskommunes hørings svar

FHR/E-CO mener hørings svaret adresserer mange gode poenger, og på denne bakgrunn imøteser fylkeskommunens innspill til NVEs innstilling. For temaet kulturminner tar regulanten hørings svaret til etterretning.

Presisering om minstevannføring

I tabellen under er enigheten mellom regulant og vertskommune gjengitt i kolonne 1. I kolonne 2 er gjengitt en praktiserbar og enklere beskrivelse av vilkårene for minstevannføring for Usteåne.

Vilkår regulanten og vertskommunene er enige om	Enklere formulerte vilkår for minstevannføring partene er enige om
Kravet til minstevassføring i Usteåne i vintersesongen vert auka frå 200 l/s til 300 l/s målt ved Geilo bru. Kravet gjeld frå 15.9. til 15.6. eller til Ustevatn har nådd kote 982,3 dersom det skjer før 15.6.	Fra 15.9 til 15.6 er kravet til minstevannføring 300 l/s målt ved Geilo bru. Dersom Ustevatn når kote 982,3 før 15.6, skal minstevannføringen gradvis økes til 2000 l/s i løpet av en uke, målt ved Geilo bru
Det vert sett krav om å sleppe ei minstevassføring i sommarsesongen frå dam Ustevatn på 100 l/s frå det tidspunkt Ustevatn går over kote 982,3. Kravet gjeld til 1.10.	Fra det tidspunkt Ustevatn går over kote 982,3, skal det slippes minst 100 l/s fra dam Ustevatn. Kravet gjelder til 1.10.
Kravet til minstevassføring i Usteåne i sommarsesongen vert auka frå 200 l/s til 2000 l/s målt ved Geilo bru frå det tidspunkt Ustevatn går over kote 982,3. Kravet gjeld til 15.9. Vassføringa skal gradvis reduserast til vintervassføring etter 15.9.	Dersom det den 15.9 slippes over 100 l/s fra Dam Ustevatn, skal vannslippet gradvis senkes i løpet av ei uke, og tilfredsstillende kravet til 100 l/s fram til 1.10.
Dersom det frå 15.6. blir målt under 2000 l/s ved Geilo bru, vert det slept 300 l/s frå tverrslag 1 inntil Ustevatn har nådd kote 982,3.	Dersom det fra 15.6. blir målt under 2000 l/s ved Geilo bru, slippes det 300 l/s fra Tverrslag 1 inntil Ustevatn har nådd kote 982,3.
Dersom Ustevatn ikkje har nådd kote 978 15.6., vert 300 l/s slept frå og med 15.6. til Ustevatn har nådd kote 982,3. Det vert då slept frå tverrslag 1.	Dersom Ustevatn ikke har nådd kote 978 15.6., slippes 300 l/s fra og med 15.6. til Ustevatn har nådd kote 982,3. Vannet slippes fra Tverrslag 1.

Etablering av anordninger for minstevannføring, utprøving og måling, vil ta noe tid. Ved nye vilkår må regulanten innvilges en periode for bygging, utprøving og verifikasjon av systemer før nye vilkår formelt kan tre i kraft.

Krav knyttet til private forhold

Private forhold er håndtert av vertskommunene og regulanten i fellesskap. E-CO viser til at privatrettslige forhold ikke omfattes av revisjon, og at eventuelle skader/ulempes private parter blir påført som følge av tiltaket i vassdraget, er et privatrettslig forhold mellom konsesjonæren og den enkelte grunneier/rettighetshaver, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-92) Dette er forhold som er behandlet i avtale mellom partene eller i skjønn, og som ligger utenfor revisjonsinstituttet.

Det har ikke blitt reist private krav ifm høringen.

Om status for enigheten mellom regulant og vertskommune

Hol kommune presiserer i sin høringsuttalelse at en i revisjonsdokumentet må se alle de foreslåtte løsninger samlet. Dersom det blir endringer i noen krav, forbeholder *Hol kommune* seg også å kunne endre kravene til bl.a. magasinutfylling og minstevannføring.

Regulanten tilnærmer seg problemstillingen på samme måte fra vår side. I denne forhandlingsprosessen som regulant og kommune har vært gjennom er det gitt innrømmelser og inngått kompromisser fra begge parter. Dersom det blir vesentlige endringer i forhold til de framforhandlede løsningene/enigheten, vil regulanten også måtte fremme nye standpunkter for bl.a. minstevannføring, magasinrestriksjoner og rammer for miljødesign.

Oppsummering

Høringen har etter regulantens syn forsterket enigheten mellom regulant og vertskommune som er beskrevet i revisjonsdokumentet. De utfordringene vertskommunene og regulanten har identifisert er undersøkt, drøftet og angitt løsninger på. Vi mener at våre forslag til nye vilkår for reguleringen av Uste- og Hallingdalsvassdraget på side 49 og framover står seg.

Vi ser ikke at minstevannføring i takrenna for Nes kraftverk kan innføres, og heller ikke på bakgrunn av en kost-nytte-vurdering.

For en del forhold (økonomiske) er regulant og vertskommune enige om å være uenige.

Vi ser ikke at reguleringen (av Ørteren) har hatt negativ innvirkning på villreinens utvikling i fjellområdene. Det er andre forhold i dette fjellområdet som spiller en mye større rolle enn vannkraftreguleringer (persontrafikk, reiseliv, fritidsaktiviteter) for villreinens miljø og leveforhold. Vi mener det er lite målrettet at en regulant skal få pålegg om å utrede reguleringers innvirkning på villreinen, når det er altoverveiende sannsynlig at en rekke andre påvirkningsfaktorer har mye større betydning for villreinen på kort og lang sikt enn reguleringen av Ørteren.

Med vennlig hilsen
For Foreningen til Hallingdalsvassdragets regulering

E-CO Energi AS

Halvor Kr. Halvorsen

Direktør Vassdrag og utbygging

Bjørn Otto Dønnum

Fagsjef miljø